

Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi

2021, 5(2): 111-126.

DOI: [10.29226/TR1001.2020.253](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.253)

ISSN: 2587-0785 Dergi web sayfası: <https://www.yepad.org>

KAVRAMSAL MAKALE

Yaratıcı Turizm: Kapadokya Bölgesine Yönelik Durum Değerlendirmesi ve Öneriler

Dr. Öğr. Üyesi Günay EROL, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Ürgüp Sebahat ve Erol Toksöz Meslek Yüksekokulu, e-posta: gunayerol@nevsehir.edu.tr

ORCID ID: [0000-0001-8288-998X](https://orcid.org/0000-0001-8288-998X)

Öz

Yaratıcı turizm, insanların tatil ve seyahat ihtiyaçlarını karşılamanın yanında onlara destinasyonda yer alan çekiciliklerle birlikte kendi potansiyellerinin farkına varma ve yeteneklerini geliştirme fırsatı da sunmaktadır. Turizm hareketliliğini, alışlagelmiş bir seyahatten ya da bir destinasyona ait kültürü tanımaktan ziyade çok daha derin değişkenleri olan bir boyuta taşımaktadır. Yaratıcı turizm hareketliliğinde geleneksel seyahatten farklı olarak; aktif katılım, öğrenme, kişisel gelişim, kültürel etkileşim, destinasyona ait kültürü ve çekicilikleri yaşayarak deneyimleme gibi değişkenler yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı yaratıcı turizm kavramına değinerek, yaratıcı turizmin Kapadokya bölgesindeki durumunu değerlendirmektir. Ayrıca çalışmada bölgenin potansiyeline yönelik yaratıcı turizm faaliyetleri geliştirilmiştir. Kapadokya bölgesinde turizm hareketliliği içerisinde yaratıcı bazı etkinliklerin yapıldığı, bölgenin yaratıcı turizm açısından oldukça fazla potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Çalışmada ayrıca Kapadokya'da yaratıcı turizm etkinliklerine yönelik öneriler geliştirilerek, destinasyon açısından sağlayabileceği faydalar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Turizm, Kültür, Seyahat, Kapadokya

Makale Gönderme Tarihi: 12.02.2021

Makale Kabul Tarihi: 01.03.2021

Önerilen Atıf: Erol, G. (2021). Yaratıcı Turizm: Kapadokya Bölgesine Yönelik Durum Değerlendirmesi ve Öneriler, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 5(2),111-126.

© 2020 Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi.

Journal of Management, Economic and Marketing Research

2021, 5(2): 111-126

DOI: [10.29226/TR1001.2020.253](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.253)

ISSN: 2587-0785 Journal Homepage: <https://www.yepad.org>

CONCEPTUAL PAPER

Creative Tourism: Assessment and Suggestions for Cappadocia

Assistant Prof. Dr. Günay EROL, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Ürgüp Sebahat and Erol Toksöz Vocational School, Nevşehir, e-mail: gunayerol@nevsehir.edu.tr
ORCID ID: [0000-0001-8288-998X](https://orcid.org/0000-0001-8288-998X)

Abstract

Creative tourism not only meets people's holiday and travel needs, but also offers them the opportunity to realize their potential and develop their skills through the attractions in the destination. Creative tourism carries tourism mobility to a dimension with deeper variables rather than traditional travel or recognizing the culture of a tourism destination. Different from traditional travel, creative tourism mobility includes variables such as active participation, learning, personal development, cultural interaction and experiencing the culture and attractions of the destination by living. The aim of this study is to discuss the concept of creative tourism and to evaluate the situation of creative tourism in the Cappadocia region. In addition, creative tourism activities have been developed for the potential of the region in the study. It is seen that some activities are held within the scope of creative tourism in Cappadocia and the region has a lot of potential for creative tourism. In the study, suggestions for creative tourism activities in Cappadocia are developed and the benefits of creative tourism for the destination are discussed.

Keywords: Creative Tourism, Culture, Travel, Cappadocia

Received: 12.02.2021

Accepted: 01.03.2021

Suggested Citation: Erol, G. (2021). Creative Tourism: Assessment and Suggestions for Cappadocia, *Journal of Management, Economic and Marketing Research*, 5(2), 111-126

© 2020 Journal of Management, Economic and Marketing Research

GİRİŞ

İnsanların büyük ve küreselleşen şehirlerden daha küçük ve kırsal alanlara olan ilgisi her geçen gün daha da artmaktadır. Bu küçük ve kırsal alanlar ya da şehirler kendi özelliklerini ön plana çıkararak büyük şehirlere ve küreselleşmeye karşı bir rekabet içine girmektedir. Özellikle bilginin, ilişkilerin, yaratıcı kaynakların kullanım avantajları, bu kırsal ve küçük alanların en fazla vurgu yaptığı ve dikkat çektiği bir güç olarak değerlendirilmektedir. Bu gücün turizmde kullanılması, bu bölgelerin gelişmesinde bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bu durum sadece küçük ve kırsal alanlarda değil, büyük ve metropol şehirlerde de o şehre özgü yaratıcı kaynakların kullanılmasını gündeme getirmiştir (Richards, 2019). Yeni nesil turizm anlayışı olarak düşünülen yaratıcı turizm kavramı, yeni davranışlara sahip olan turist profilini de ortaya çıkarmıştır. Yaratıcı turizm; ziyaret edilen yerlerdeki kaynaklarla daha fazla etkileşim halinde olan, öğrenen, uygulayan, duygusal ve sosyal bir bağ oluşturan, o kültürün bir parçası haline gelen ve o kültürü yaşayan bir turist profilini tanımlamaktadır (UNESCO, 2006). Böylece alışlagelmiş seyahat nedenlerinin farklılaşması, destinasyonların da farklılaşmasını beraberinde getirmiştir. Daha farklı talepleri olan bir turist profilinin ortaya çıkması, bölgenin yaratıcı kaynaklarını kullanma ve bölgeye özgü bir karakter oluşturma çabasını da gündeme taşımıştır.

Bu çalışmada yaratıcı turizm kavramsal olarak incelenmiş, ayrıca Kapadokya/Nevşehir'deki yaratıcı turizm faaliyetlerine yönelik bir durum değerlendirmesi yapılmıştır. Yaratıcı turizm etkinliklerinin Kapadokya'daki durumu, potansiyeli ve bazı yaratıcı turizm etkinliklerine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Böylece halihazırda uygulanan yaratıcı turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi yapılarak, önemli bir kültür turizmi destinasyonu olan Kapadokya'nın yaratıcı turizm kapsamındaki mevcut potansiyellerine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

YARATICI TURİZM

Yaratıcı turizm ilk olarak Pearce ve Butler tarafından 1990'lı yıllarda kullanılmasına rağmen, tanımı yapılmamış fakat turizmin potansiyel bir şekli olarak ifade edilmiştir. 1990'lı yıllarda yaratıcılık, sadece şehirler için dikkat çeken bir kavram olarak değil aynı zamanda kırsal bölgelerde de önemli bir konu olarak görülmeye başlanmıştır (Richards, 2011). Yaratıcı turizm kavramının ortaya çıkmasında destinasyonların kültürü, kültürüne ait değerleri ve bu değerlerin ziyaretçilere sunduğu fırsatlar önemlidir. Richards (1998) kültür turizminin sadece kültürel çekiciliklerin ziyaret edilmesinden ve kültürel etkinliklerden oluşmadığını aynı zamanda kültürün deneyimlenmesi ve öğrenilmesi gibi değişkenleri de içerdiğini belirtmektedir. Bu tanımla birlikte turistlerin yerel kültüre ilgi duymasının yanında, o kültürü yaşayarak öğrenme, deneyimleme, entegre olma, keşfetme gibi eylemleri de gerçekleştirdiğine dikkat çekilmiştir. Böylece önceden nispeten durağan bir araç olarak kullanılan destinasyona ait kültürel ürünler, daha aktif ve yenilikçi bir anlayış olarak yaratıcı süreçlere odaklanmış ve buna yönelmeye başlamıştır. Yaratıcı turizm birçok alanda yerel becerileri, uzmanlığı ve gelenekleri kullanma ve bunu turizm hareketliliği içine katma potansiyeline sahiptir. Örneğin yaratıcı turizme katılan turistler destinasyona ait sanatı, zanaatı, tasarımı, gastronomiyi, sağlık ve tedavileri, konuşulan dilleri, inançları ve dinleri, doğayı, yapılan sporları yaşayarak öğrenmek ve deneyimlemek isteyebilmektedir (Richards ve Raymond, 2000). Bütün bu yaratıcılık odaklı ürünler turistler tarafından oldukça fazla ilgi görmekte, turizmde çok fazla kullanılmakta ve bu durumun gelecekte de devam edeceği düşünülmektedir. Richards ve Raymond (2000) bir destinasyona ait kültürel değerleri, diğer destinasyonlardan farklılık yaratma ve rekabet avantajı sağlama açısından oldukça önemsemektedir.

Yaratıcılık kavramının ekonomi ve rekabet edilebilirlikte kullanılması aslında yeni değildir. Tüketici ihtiyaçlarının değişmesi, ekonomilerdeki değişiklik ve özellikle "yaratıcı endüstri" kavramı; ülkelerin, şehirlerin ve bölgelerin, tüketici deneyimine dayalı yeni bir model geliştirmesi ihtiyacını doğurmuştur. Turizmde yaratıcılık kavramının kullanılması ise bir destinasyona ait olan kültürel unsurların, zenginliklerin, ürünlerin ve hizmetlerin farklılaşarak kullanılmasını sağlamıştır (Tan, Kung ve Luh, 2012). Dolayısı ile yaratıcı turizm fikrinin sadece turist davranışlarının değişmesi ile ilgili olmadığı aynı zamanda dünya ekonomisinde kültürün ekonomik potansiyelinin farkına varılmasının da bu durum üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Bu yüzden "yaratıcılık" kavramı sadece turist için değil;

hizmet sunanlar, işletmeler, yerel halk ve diğer paydaşlar için de fayda sağlayan bir kavram olmaktadır (Richards, 2012). Yaratıcı turizm kavramının ortaya çıkışı aslında kültürel unsurların, yerel sürdürülebilirlikle birlikte pazarlanmasına dayanmaktadır denilebilir. Bu kavram özellikle EUROTEx projesi ile gündeme daha fazla gelmeye başlamış ve bu proje yaratıcı turizm kavramının temellerini oluşturmuştur. Projenin amacı turizm aracılığı ile geleneksel zanaatları ve ürünleri kültürel unsurlar kapsamında yaşatmak ve sürdürülebilir şekilde yerel ekonomiye katkı sağlamaktır. Turistlerin kültürel ürünlere ilgi duyması ve bu ürünleri deneyimleyerek öğrenmesi turistler açısından bir değer oluştururken, yerel halk da sahip olduğu bu değerlerin aslında bilinenden daha fazla potansiyele sahip olduğunun farkına varmıştır. Böylece turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonun kültürü ile etkileşimde bulunmaları ve motive olmaları destinasyonun ekonomisine daha fazla katkı sunacağına bir göstergesi olarak görülmüştür (Richards, 2005; Richards, 2009; Richards, 2012).

Richards ve Raymond (2000) yaratıcı turizmi; turistlerin ziyaret edilen destinasyonun özelliklerini yansıtan unsurlara aktif katılımına, turistlerin bu unsurları deneyimleyerek öğrenmesine imkan tanıyan ve turistlerin yaratıcı potansiyellerini geliştirme fırsatı sunan bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla ile yaratıcı turizm, hem destinasyona ait ve destinasyonun özelliklerini yansıtan hem de turistlerin gelişimine olanak tanıyan bir kavram olarak bakmak doğru olacaktır. Bir başka tanımda yaratıcı turizm; bir yerin sanatına, mirasına veya o yerin karakterini yansıtan unsurlara katılımı birlikte, etkileşimli ve otantik bir deneyime yönelik seyahatleri ifade etmektedir. Bu seyahatlerin özelliği ziyaretçilerin o kültürü deneyimleyerek, yerel halk ve o kültürü oluşturan insanlarla bir bağlantı kurmasıdır (UNESCO, 2006). Yaratıcı turizmi, daha sürdürülebilir bir turizm biçimi olarak ifade eden Raymond (2007), yerel kültürün; uygulamalı atölye çalışmaları, deneyimlere dayalı öğrenme ve aktarma aracılığıyla hissedilmesi ve yaşanması olarak görmektedir. Ziyaretçiler kültürü öğrenmeyi olabildiğince yerel halkla iç içe ve onların yaşam tarzlarına uygun bir ortamda gerçekleştirmektedir. Bu ortam ziyaretçilere hem yaratıcılıklarını fark etmelerine hem de yerele has kültürü olabildiğince yakından yaşamalarına fırsat sağlamaktadır (Raymond, 2007). Bu turizm çeşidi ziyaretçilere, deneyimsel ve aktif bir katılımı destinasyona ait kültürle ve yerel halkla yakın ilişkiler kurmaya fırsat tanıyan seyahatleri içermektedir (Akşit Aşık, 2014). Yaratıcı turizmi, kültür turizminin bir çeşidi olarak gören Ohridska-Olson (2012), destinasyonun otantik sosyo-kültürel karakterine, kültürel miras, el sanatları ve diğer sanat çalışmalarına aktif katılım deneyimi sağlayan bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır. Destinasyonun kültürel ve yaratıcı endüstri ürünlerini anlayarak ve destinasyonda yaşayan insanlarla bağlantı kurarak turiste potansiyel yaratıcılığını geliştirme fırsatı sunduğunu ifade etmektedir. Böylece hem turist hem de destinasyon kendini geliştirme ve potansiyellerinin farkına varma fırsatını elde etmektedir.

Yaratıcı turizm kültürel turizmin değişmesi sonucu ortaya çıkmış bir turizm türü olarak (Carvalho, Ferreira, Figueira, 2016), ya da genellikle kültür turizminin bir şekli olarak algılansa da aslında temel olarak değerlendirildiğinde kültür turizminden farklılıkları bulunmaktadır (Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010). Buna rağmen yaratıcı turizm, kavramsal olarak kültür turizminden ayrı bir turizm çeşidini ifade etmesine rağmen birbiri ile ilişkili, fakat turist davranışı, motivasyon, kültürün kullanımı, ekonomik kazanım, yerel halk, etkileşim gibi değişkenlerin kullanımı açısından farklılıkları barındırmaktadır (Al-Ababneh ve Masadeh, 2019). Yaratıcı turizmde ziyaretçiler destinasyonda kültürel anlamda görülecek çekiciliklerden ziyade, kültürel değerleri aktif katılımı yaşamak istemektedir. Örneğin Arjantin'e tango öğrenmek, Rusya'ya ikonları çizmek, Fransa'ya yöresel yemekleri pişirmek için seyahat etmektedirler. Geleneksel kültür turizminde; görmek, izlemek, ziyaret etmek gibi tek yönlü bir davranış mevcut iken, yaratıcı turizmde deneyim, katılım, öğrenme, birlikte ve etkileşimli bir şekilde yapma gibi çift yönlü bir davranıştan söz edilmektedir (Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010).

Ohridska-Olson (2012), yaratıcı turizm için, destinasyonun kültür turizmi geçmişinin olmasının (kültürel miras, turizm altyapısı, ulaşılabilir çekicilikler, turist davranışlarına karşı tutum gibi), kültürel ve yaratıcı kaynakların varlığının ve geleceğe yönelik stratejilerin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca yaratıcı turizm ürünleri Ohridska-Olson (2012) tarafından destinasyon temelli ve aktivite temelli olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Yaratıcı şehirler, yaratıcı doğa ve çevre, yaratıcı koridorlar, yaratıcı

turizm programları destinasyon temelli çeşitleri oluşturmaktadır. Halk sanatları, zanaat, güzel sanatlar, mimari ve dizayn, mutfak sanatları, müzik ve performans sanatları, edebiyat ve diğer etkinlikler de aktivite temelli yaratıcı turizm örnekleri arasında yer almaktadır.

Destinasyonlar kendi karakterleri ile birlikte yaratıcı turizm hareketliliğini sağlayabilmek için uzun bir süredir çalışmalar yapmaktadır. Örneğin Yeni Zelanda, Avusturya, İspanya, Kanada, ABD, Meksika, Avustralya, Fransa ve Taiwan gibi ülkeler “yaratıcı” kavramını kültürel değerleriyle birleştirerek yaratıcı turizm konusunda önemli adımlar atmıştır (Tan vd., 2012). Yeni Zelanda’da 2002 yılından itibaren başlayan yaratıcı turizm çalışmaları, reklam kampanyaları ile devam etmiş ve kültürel ürünler, sanat ön plana çıkarılmıştır. Örneğin Yeni Zelanda/Nelson’a özgü ketenlerden (harakeke) sepet örme kursları, kemik oymacılığı, bronz dökümü ve deniz ürünleri pişirme gibi etkinlikler yaratıcı turizm kapsamında çekicilikler olarak kullanılmıştır (Raymond, 2007). Tayland’da 2010 yılında hükümet desteği ile başlayan “Creative Thailand” kampanyasında sanat, tarih, geleneksel kültür, yenilikçi ürünler ve hizmetlerin ön plana çıkarılarak bu ürünlerin değerlerinin artırılması hedeflenmiştir. Ayrıca Tayland kendi yaratıcı turizm tanımında turizm kaynaklarından değer elde edilmesini vurgulamıştır. Geleneksel bayrak yapımı, Thai masajı, yöresel meyve oymacılığı, seramik yapımı ve boyama, sepet yapımı, boncuk yapımı, ahşap oymacılığı, geleneksel müzik aletleri yapımı ve çalma, boks, geleneksel mutfak ürünleri, maske boyama, sabun yapımı, kumaş dokumacılığı öğrenme gibi yaratıcı turizm etkinlikleri düzenlenmektedir (Xu ve Tapachai, 2020).

İspanya’da özellikle turizmin yoğun olmadığı Barcelona/Sitges bölgesine yönelik 2004 yılında başlatılan “Plan of Excellence” çalışması turizmde yaratıcılığı vurgulamaktadır. Buna göre önemli sanat müzelerinde sanatsal çalışmalar yapılması, sinema, müzik, dans gibi sanat festivalleri, bağ bozumu festivalleri, geleneksel halı dokumacılığı ve yarışmalar, araba yarışları, yöresel yemeklerin pişirilmesi ve şarap yapımı, tadımı ve bu gastronomi ürünlerinin uzmanlar tarafından yapılarak turistlere öğretilmesi, ulusal parklara ve doğaya düzenlenen yürüyüşler, bisiklet ve motorlu taşıt turları, yöresel mutfakta kullanılan ürünlerin yetiştirildiği yerlere yapılan geziler, at turları, balon turları gibi etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinliklerle, ziyaretçiler doğayı, yerel halkı ve yöreselliği birebir yaşamakta ve kurslara, seminerlere, etkinliklere katılarak kültürel unsurları öğrenmektedir (Binkhorst, 2007). Portekiz’deki kırsal alanlar için yaratıcı turizmi bir fırsat olarak değerlendiren Bakas, Duxbury ve Castro (2019), yerel halk ve turizm işletmelerinin katılımı ile farklı yaratıcı turizm projeleri önermiştir. Portekiz’de kırsal alanlarda uygulanacak yaratıcı turizm aktiviteleri arasında; keten ekimi ve dokumacılık, ahşap oymacılığı, çömlek yapımı, fotoğrafçılık gezileri, bölgenin hediyelik eşyası olarak bilinen yöresel balık (carapau) şeklinde anahtarlık yapımı, kumaş dokuma, boyama, kumaş üzerine bitki damgalama, eski el işçilikleri, kamıştan sepet yapımı, palmiye örme, geleneksel yer karosu yapımı kursları ve rehberli turlar yer almaktadır. Bu etkinliklerin ise özellikle yöresel sanatçı ve zanaatkarlarla yöresel evlerde ve mekanlarda yapılması ayrıca vurgulanmaktadır.

Fransa/Grasse’de turistler parfüm yapımını öğrenerek kendi parfümlerini üretmekte ve parfümlerin oluşturulması ile ilgili bilgi edinmektedirler. Bu etkinlikle bölgenin, dünyada parfüm yapım deneyiminin merkezi haline getirilmesi hedeflenmektedir. Yine Fransa/Aveyron’da geleneksel bıçak yapımı, işleme ve tasarımı bıçak ustaları aracılığı ile öğrenilmekte ve turistler kendi bıçaklarını yapmakta, ünlü tasarımcılarla yeni ve yaratıcı bıçaklar üretilmektedir. Fransa’nın porselenleri ile ünlü ve Picasso’nun da daha önce deneyim yaşadığı düşünülen Vallauris’te porselen boyama kursları yapılmaktadır. Bu etkinlikle birlikte porselen müzesi ziyaret edilebilmekte ve “kültür molası” şeklinde workshoplar düzenlenmektedir. Kanada/Ontario’da resim, çizim, heykel, oymacılık ve fotoğrafçılık kursları, çeşitli festivaller, karnavallar ve diğer turizm etkinlikleri aracılığıyla Arjantin’de tango, Küba’da salsa, Sevilla’da flamenco, Türkiye, Mısır ve Tunus’ta oryantal, Brezilya’da samba gibi danslar öğrenilmekte, kurslar yapılmaktadır. Meksika’da halk müziğini öğrenmek, öğretmek için karnavallar düzenlenmekte, çeşitli kültüre ait sanatçıların ve turistlerin katılımı ile kültürel bir kaynaşma sağlanmaktadır (Richards ve Wilson, 2006).

Astuti ve diğerleri (2019), Bali/Beraban için yaratıcı turizm potansiyellerine yönelik bazı öneriler sunmaktadır. Bu öneriler arasında; turistlerin halk müziğini öğrenebileceği birkaç saatlik workshoplar,

geleneksel kayıklarla ırmakta doğayı gezerek geleneksel ağ balıkçılığını öğretmek, yöresel kıyafetlerle birlikte Bali dansını öğrenerek bu kursların dijital kaydının yapılması ve turiste verilmesi, geleneksel Bali evlerinde konaklama, ev dizaynının içeriğinin öğretilmesi, yemek pişirme ve diğer etkinliklerin yapılması, pirinç ekimi, sulama ve hasatının öğretilmesi gibi etkinlikler yer almaktadır. Burada önemli olan turist ile yerel halkın etkileşim içinde olması ve yerel halkın sosyo-ekonomik anlamda kazanım sağlamasıdır.

Ziyaretçi sayısı fazla olan destinasyonlarda turizm çeşidinin kitlesel, kültürel ya da yaratıcı olduğunu anlamının ve ayırt etmenin zor olduğuna değinen Jelincic ve Zuvela (2012), Hırvatistan'da yer alan bazı yaratıcı turizm etkinliklerini ele almıştır. Özellikle son yıllarda ziyaretçi sayısının arttığı Dubrovnik'te yaratıcı turizm aktiviteleri ile ilgilenen seyahat acentası sayısının neredeyse yok denecek kadar az olmasına değinmektedir. Bu aktiviteler arasında yerel nakış, dokuma, halk şarkıları ve dansları, balıkçılık gezileri ve keşif gezileri yer almaktadır. Ziyaretçi sayısının daha az olduğu ve kültür turizmi destinasyonu olan Zagreb'de ise daha fazla yaratıcı turizm etkinlikleri olduğu görülmektedir. Bu etkinlikler arasında; gastronomi kursları, meyve, zeytin ve bitki toplama, arkeolojik kazılar, geleneksel el sanatları kursları, sanat kursları, yerel dil sınıfı kursları yer almaktadır.

Genel olarak yaratıcı turizm aktiviteleri arasında; kumaş dokumacılığı, çanak-çömlek yapımı, seramik yapımı ve boyama, deri işleme, metal işleme, ahşap ürünleri gibi el sanatları; resim, heykel, çizim gibi güzel sanatlar; fotoğraf, video gibi illüstrasyon; dijital sanatlar, performans sanatları, yerel halkın, yerel sanatçıların ve zanaatkarların katılımı ile oluşturulan etkinlikler (hikaye anlatımı, el işçiliği), yöresel yemek kültürü, pişirme teknikleri, yöresel malzemelerin öğrenildiği gastronomi odaklı uygulamalar, yöreyi öğrenebilmek ve tanımak için yapılan yürüyüşler (antik bir köyün ziyaret edilmesi gibi), geçmişte uygulanan geleneklerin öğretilmesi ve uygulanması, yöresel ürünlerin ve eşyaların üretimden-tüketime kadar olan aşamalarının öğrenilmesi (tuz, keten, yün, kil, mermer, hasır gibi hammaddelerin işlenmesi) gibi etkinliklerin kursları, seminerleri ve uygulamaları yer almaktadır (Remoaldo vd., 2020).

Türkiye'de yaratıcılık kavramı özellikle son yıllarda önemli olmaya başlamış ve UNESCO'nun 2004 yılında başlattığı yaratıcı şehirler ağı programı ile önem kazanmıştır. 2021 yılı itibarı ile Türkiye'den 6 şehir UNESCO'nun yaratıcı şehirler ağına yer almaktadır. Gaziantep, Hatay ve Afyon gastronomi, Kütahya el sanatları ve halk sanatı, İstanbul tasarım, Kırşehir ise müzik alanında yaratıcı şehirler ağına yer almaktadır (www.unesco.org.tr). Bu şehirlerin ve Anadolu'nun tarihi geçmişi, birikimleri ve kültürel değerleri ön plana çıkarılarak farklı etkinlikler düzenlenmiş ve gelecekte de yaratıcı etkinlikler kapsamında planlamalar yapılmaya devam etmektedir. Yöresel tarım ürünleri festivalleri, uluslararası gastronomi festivalleri, workshoplar, yarışmalar, yemek müzeleri, yöresel ürünlerin yetiştirilmesi ve hasatı gibi birçok etkinlikler yapılmaktadır (www.gastroantepfest.com; www.hataygastronomi.com, www.visitafyon.org). El sanatları ve çini festivalleri, kurslar, sergiler, usta sanatçıların katılımı ile workshoplar düzenlenmekte, oya işlemeciliği, dokumacılık, elmas ve gümüş işlemeciliği gibi atölyeler ve etkinlikler de vurgulanmaktadır (www.kutahyacreaticcity.com). Kırşehir'de müzik, halk ozanlığı, abdalılık ve bozlak geleneğinin kültürel değerleri, İstanbul'da ise kültürel çeşitliliğe vurgu yapılarak moda, sanat ve tasarım etkinlikleri yaratıcı şehirler kapsamında ön plana çıkarılmaktadır. Bunun yanında uluslararası müzik ve sanat festivalleri, konserler gibi etkinliklerde hem ulusal hem de uluslararası sanatçıların ve turistlerin katılımı ile gerçekleştirilerek kültür alışverişi ile birlikte kültürel çeşitlilik vurgulanmaktadır. Dolayısı ile yerel kültürün farklı kültürlerle ilişkilendirilmesi ve yenilikçi ve yaratıcı kültürel unsurların oluşması sağlanmaktadır. Bunun yanında yaratıcı şehirler farklı sloganlarla (gastroantep, gastroafyon, medeniyetler sofrası/hatay), internet ve sosyal medya gibi ağlarla pazarlama faaliyetlerini yaparak çekiciliklerini artırmaya çalışmaktadır.

Türkiye'de yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında farklı destinasyonlar bulunmaktadır. Örneğin Urla'da seramik workshoplarıyla hediyelik eşya yapımı, bölgede yaşayan şair ve yazarlarla edebi yolculuk, yöresel yemeklerin öğretildiği pişirme sınıfları (cooking class) ile ekmekek, reçel gibi yerel ürünlerin öğrenilmesi, Enginar Festivali ile enginarla ilgili yemeklerin ünlü şeflerle yapımı ve tadımı, yöresel korkulukların simgesi olduğu Oyuk Festivali ve korkuluk yapımının öğrenilmesi, korkuluk

yapma yarışmaları, sanat sokağında el sanatları ürünlerinin ve resimlerin usta sanatçılarla birlikte yapımı ve öğrenilmesi gibi etkinlikler yer almaktadır (www.crativetourismnetwork.org).

Türkiye’de yaratıcı turizm potansiyeli ve Türkiye’deki farklı destinasyonlarda yaratıcı turizmin uygulanabilirliği bazı çalışmalarda (Ajanoviç ve Çizel, 2015; Akpulat ve Üzümcü, 2020; Altınay ve İstanbullu Dinçer, 2017; Durmuş ve Emekli, 2020; Gözgeç, 2017; Gülduran ve Saltık, 2020; Gürbüz, Serçek ve Toprak, 2017; Yılmaz ve Alçin, 2017) ele alınmıştır. Bu çalışmalarda halk kültürü, halk oyunları, geleneksel el sanatları ve işçiliği, dokumacılık, mimari, kırsal yaşam, film çekimi ve kültürel mirasın film çekim alanlarında kullanılması, gastronomi, geleneksel mutfak, yöresel ürünler, tarım gibi yöreye özgü ve yöresel kültürü yansıtabilecek değerler ön plana çıkarılmış ve bunların ziyaretçilere yaşatılarak öğretilmesi ve sunulmasına değinilmiştir.

KAPADOKYA VE YARATICI TURİZM

Kapadokya; tarihi, coğrafi ve kültürel geçmişi ile Türkiye’nin önemli bir kültür turizmi merkezi konumundadır. Bugünkü Kapadokya daha çok turistik anlamda bir ifade ile geniş olarak Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerini kapsamaktadır. Turistik anlamda ve turizm hareketliliğinin daha yoğun olduğu dar anlamda Kapadokya ise Nevşehir, Ürgüp ve Avanos üçgeninde yer alan konumu temsil etmektedir. Bu durum daha çok peribacaları ve coğrafi oluşumların bu bölgede daha fazla görülmesinden ve turizm hareketliliğinin daha çok bu bölgede yaşanmasından kaynaklanmaktadır. Aslında Kapadokya çok daha geniş bir coğrafi alanı temsil etmekte ve oldukça fazla değeri içerisinde barındırmaktadır (Pekin, 2018). Kapadokya bölgesi Neolitik dönemden günümüze kadar, Hitit, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi büyük devletlere ve kültürlere ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Hıristiyanlık ve Müslümanlık açısından geçmişi oldukça önemlidir (Korat, 2003). Farklı yaşam tarzları, mimari, sanat, tarım, dinsel yaşam, el sanatları, doğası ve coğrafi oluşumları, kırsal yaşam, ticaret yollarının etkisi, farklı kültürlerin oluşturduğu ahenk ve birçok değeriyle oldukça zengin kültürel geçmişe ve çeşitliliğe sahiptir.

Kapadokya bölgesinde turizm hareketliliğinin en yoğun olduğu Nevşehir’de 2019 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze ve ören yerlerini ziyaret edenlerin sayısı 3,8 milyon kişiye ulaşmış (Nevşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021) ve Nevşehir’de geceleme yapan turist sayısı ise 2 milyonu geçmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020). 2020 yılında Covid-19 etkisiyle bu rakamlarda düşüş olmasına rağmen Kapadokya bölgesinde en fazla ziyaretçi ve turizm hareketliliğinin Nevşehir’de yaşandığını söylemek mümkündür (Erol, 2020). Kapadokya’daki diğer illerle birlikte düşünüldüğünde Kapadokya’daki turizm hareketliliğinin ve bölgenin potansiyelinin oldukça fazla olduğu ifade edilebilir.

Yaratıcı turizm için en önemli değişkenlerden birinin bölgenin kültürel geçmişi ile birlikte kültür turizmi geçmişinin olması (Ohridska-Olson, 2012) ve yaratıcı turizm faaliyetlerinin geçmişten gelen değerlerle ilişkili olduğu (Richards ve Wilson, 2006) düşünüldüğünde Kapadokya yaratıcı turizmde önemli bir potansiyele sahiptir. Bölgede yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında faaliyetler olmasına rağmen bu etkinliklerin “yaratıcı turizm” kapsamında ziyade daha çok kültür turizminde uygulanan etkinlikler olduğu söylenebilir. Buna rağmen bölgede özellikle Nevşehir’de yapılan bazı etkinliklerin kültürel temelli fakat yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür. Çünkü yaratıcı turizmde; turistlerin aktif katılımı öğrenmesi, deneyimlemesi ve yeteneklerinin farkına vararak, yeteneklerin geliştirilmesi, yerel halk ve kültürlerle bağlantı kurması vurgulanmaktadır (Richards ve Raymond, 2000; UNESCO, 2006). Bu açıdan bakıldığında bölgede halihazırda yapılan aktivitelerin, potansiyellerin ve fırsatların farkına varılması ve yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Aşağıda Kapadokya/Nevşehir bölgesinde yaratıcı turizmde kullanılabilecek etkinlikler ele alınmıştır.

Sanat ve El işçiliği

Kızılırmak’ın rengini verdiği kırmızı toprak özellikle Avanos bölgesinde çanak, çömlek ve kiremit yapımında kullanılmaktadır (Pekin, 2018). Farklı toprak karışımları ile birlikte Avanos çömlek geleneği

Hitit dönemine kadar uzanmaktadır. Bölgede; seramik, çanak, çömlek, güveç, küp, testi, mumluk, tabak, kadeh, gözyaşı şişeleri, Osmanlı ibrikleri, Hitit güneş testisi, taş işleme, oyma, boyama, figür yapımı gibi birçok el sanatlarının yapıldığı ve kurslarının verildiği atölyeler bulunmaktadır (www.avanos.gov.tr). Ayrıca Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Kapadokya Üniversitesi'nde bu el sanatlarına yönelik kurslar ve eğitimler de verilmektedir. Turistler farklı sürelerdeki bu kurslara katılarak yöresel çömlek, seramik ve diğer ürünlerin yapımını öğrenmekte ve kendi ürünlerini uygulayarak yapmaktadır. Bunun yanında bölgede halı dokumacılığı da oldukça önemlidir (İşçen, 2010). Genellikle yerel halka yönelik açılan kurslar bulunmakla birlikte çeşitli halı mağazalarında turistlere yönelik halı dokumacılığının öğretilmesi ve deneyimlemesi daha çok satışa yönelik gerçekleştirilmektedir. Halılarda kullanılan malzemelerin yapımı, renklerin elde edilmesi için kullanılan bitkiler ve malzemeler, yöresel desenler ve modeller, dokuma yöntemleri gibi bilgiler gelen ziyaretçilere sunulmaktadır. Ayrıca bölgeden elde edilen oniks ve ponz taşı ile işlemecilik, takı, süs ve hediyelik eşya, peribacası şeklinde hediyelik eşyalar yapılmaktadır. Kilim yapımı, oya işlemeciliği, çorap örme, şalvar ve şal örmeciliği (culfa) gibi geleneksel el sanatları da bulunmaktadır (www.kulturportali.gov.tr).

Gastronomi

Kapadokya bölgesinde özellikle Nevşehir bağcılığın en yaygın olduğu iller arasındadır. Nevşehir'de yetiştirilen üzümün üçte biri kurutulmuş ve geri kalanından yöreye özgü bazı ürünler yapılmaktadır. Bunlar arasında pekmez, köftür, pekmez tarhanası, pelver gibi ürünler yer almaktadır (Nevşehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018). Bölge aynı zamanda şarap üretimi konusunda da oldukça dikkat çekmekte ve Türkiye'deki şarap üretiminin %10'unu sağlamaktadır (www.tarimorman.gov.tr). Özellikle bağ bozumu dönemlerinde uluslararası bağ bozumu festivalleri yapılmakta, ziyaretçiler üzüm toplamakta ve ürünlerin yapımını öğrenmektedir. Bunun yanında bölgedeki şarap üretim işletmelerinde ziyaretçilere şarap yapımı, üretimi, tadımı ve üzüm yetiştiriciliği ile ilgili bilgiler verilmekte ve üretim tesisleri ziyaret edilebilmektedir. Ayrıca bölgedeki bazı etkinliklerde bağcılık ve şarap üzerine workshoplar ve turlar düzenlenmektedir.

Yaratıcı turizm etkinlikleri arasında yöresel yemeklerin öğrenildiği ve uygulandığı pişirme sınıfları oldukça önemlidir. Nevşehir'de Ayvalı köyünde yöresel evde, ziyaretçilere yerel halkla birlikte yöresel yemek pişirme deneyimi yaşatılmaktadır. Pişirme sınıflarında küçük gruplar halinde yöresel yemekler reçetelere uygun bir şekilde yapılmakta, pişirme yöntemleri öğrenilmekte ve sonrasında tadılmaktadır (www.cappadociahomemcooking.com). Ayrıca farklı bölgelerde kaya oyma evlerde ziyaretçilere şarap, üzüm ve diğer yöresel ürünlerin sunumu da yapılmaktadır. Böylece ziyaretçiler yöresel evlerdeki hayatı yerinde görerek yaşamaktadır. Farklı organizasyonlarda yöresel yemeklerin pişirilmesi, doğada açık ateşte pişirme, vadilerde seyyar restoranların kurularak eski yaşayışa dair yemek kültürünün anlaşılması gibi etkinlikler yapılmaktadır. Bölgede yetiştirilen ve genellikle turistik ürün olarak satılan bir diğer ürün de kabak çekirdeğidir. Ziyaretçilere genel olarak kuruyemişçilerde kabak çekirdeğinin kavrulması ile ilgili bir uygulama yapılmaktadır. Buna rağmen kabak çekirdeği yetiştiriciliği oldukça fazla süreci içerisinde barındırmaktadır. Yöresel yemeklerin sunulduğu restoranlarda ziyaretçiler yöresel yemekleri yiyebilmekte ve hazırlanış sürecini kısmi olarak öğrenebilmektedir. Özellikle testi kebabı ve çömlekte kuru fasulye (ağ pakla) yöresel toprak kaplarda piştiği için oldukça ilgi görmektedir. Buna rağmen bu ürünler genel olarak turistlerin sürece katılması ile sunulmakta ve yöresel yemeklere dair öğrenme sınırlı olarak gerçekleşmektedir.

Doğa

10 milyon yıl önce başlayıp 2 milyon yıl öncesine kadar devam eden volkan püskürmeleri Kapadokya'nın doğal oluşumlarının temelini oluşturmuştur. Sel suları ve rüzgar gibi çeşitli doğal etkiler peribacası adı verilen kaya oluşumlarını, çeşitli görünümlere sahip vadi yamaçlarını ve şekillerini ortaya çıkarmıştır (Gülyaz ve Ölmez, 1996). Ayrıca Göreme Milli Parkı ve Kapadokya'nın volkanik oluşumlarının büyük bir bölümü UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almaktadır (www.unesco.org). Özellikle Ürgüp, Avanos, Uçhisar üçgeni yoğun olarak görülen volkanik oluşumlar,

vadiler, peribacaları, kaya kiliseler ve doğal mağaralar gibi birçok çekiciliği içinde barındırmaktadır. Doğal vadiler günbatımı, gündoğumu, dolunay turu, doğa yürüyüşü, kamp, at, ATV ve bisiklet turu gibi birçok aktiviteye ev sahipliği yapmaktadır. Turistlerin doğa yürüyüşü yapabileceği ve genel olarak yürüdüğü en az 15 adet vadi bulunmaktadır (www.nevsehir.gov.tr). Bu vadilerde bireysel olarak yürüyüş yapılabilmesi gibi, turizm işletmeleri aracılığı ile turlar da düzenlenmektedir. Doğal vadiler; eski yerleşim yerleri, çeşitli meyve ağaçları, kaya kiliseleri, manastırlar, güvercinlikler gibi yerel halka ait değerlerin yaşanabileceği fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca kaya mağaralar da eski mutfaklar, doğal güvercin gübresi üretimi, üzüm suyu sıkma havuzları, su depoları gibi eski yaşayışa ait doğal alanlar bulunmaktadır. Rehberli turlar eşliğinde bu yaşayışın öğrenilmesi ve gezilerek eski yaşantıya dair deneyim kazanması ziyaretçiler için önemlidir.

Kapadokya bölgesinin en ilginç çekiciliklerinden birisi de sayıları 200'e kadar ulaşan yer altı şehirleridir. Daha çok sığınma ve korunma amaçlı kullanılan bu yer altı şehirleri, bölgedeki evlerle bağlantılı ve ilginç mimari özelliklere sahiptir. Bu yer altı şehirlerinde mutfak, tuvalet, su kuyuları, erzak depoları, ahırlar, sırahaneler, tandırlar, ortak kullanım alanları gibi yerler ziyaret edilebilmekte ve görülmektedir (Gülyaz, 2000). Deneyimsel açıdan önemli özelliklere sahip bu yer altı şehirlerinin ve ziyaretçi deneyimlerinin yaratıcı turizm açısından geliştirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Kapadokya'da önemli yaratıcı etkinlikler arasında fotoğrafçılık ve görsel sanat eğitimleri sayılabilir. Kapadokya'nın doğası açık hava stüdyosu şeklinde önemli bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda Kapadokya fotoğraf ve video workshopları yapılmaktadır. Bu workshoplar; Kapadokya'nın doğası ile düğün fotoğrafçılığı, katalog çekimleri, doğal güzellikler ve yılkı atlarının çekimleri gibi birçok fotoğraf eğitimlerini içermekte ve ünlü fotoğraf sanatçılarının katılımı ile uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir.

Festivaller, Yarışmalar, Workshoplar

Kapadokya bölgesinde özellikle Nevşehir başta olmak üzere kültür, sanat, spor ve diğer alanlarda birçok festival düzenlenmektedir. Bunlar arasında bisiklet, maraton, balon, bağ bozumu, üzüm, çadır, kaplıca, müzik, spor, film, gastronomi, halk dansları ve el sanatları festivalleri bulunmaktadır. Bunun yanında Nevşehir'de uluslararası katılımlı yemek yarışmaları ve farklı spor alanlarındaki yarışmalarda yapılmaktadır.

Bölgede düzenlenen Uluslararası Bağ Bozumu Festivali ve Cappadox gibi etkinliklerde ziyaretçilere ve festivale katılanlara seminerler, workshoplar ve çeşitli uygulamalı eğitimler verilmekte ve yöresel ürünlerin yapımında yer alma olanağı sağlanmaktadır. Örneğin bağ bozumu festivalinde üzüm ve bağcılıkla ilgili bilgiler verilerek, üzümlerin toplanması, suyunun sıkılması ve üzümde elde edilen ürünlerin üretimine dair bilgiler verilmekte ve ziyaretçilerin bu süreçlere uygulamalı olarak katılımı sağlanmaktadır (www.urgup.bel.tr). Cappadox festivalinde ise müzik, çağdaş sanatlar, gastronomi ve açık hava etkinlikleri gibi ziyaretçilerin katılabileceği, eğitim alabileceği ve uygulayarak öğrenebileceği farklı seminer ve workshoplar düzenlenmektedir. Örneğin, çömlek ve ebru yapımı, yaratıcı el sanatları uygulamaları ve eğitimleri, katılımcıların enstrümanları öğrendiği ve deneyimleyebildiği müzik atölyeleri, vadi yürüyüşleri, doğada yoga ve meditasyon deneyimi gibi katılımcı ve yaratıcı etkinlikler bulunmaktadır. Ayrıca yemek malzemelerinin ziyaretçilerle birlikte doğadan toplanması, açık ateşte pişirilmesi ve yeme deneyimi ile avcı toplayıcı insanların yaşamını deneyimleme gibi etkinlikler yapılmaktadır. Bunun yanında yaratıcılığın vurgulandığı eski eşyalardan tasarım ürünler yapma, doğaçlama el sanatları atölyeleri gibi workshoplar da yapılmaktadır (www.cappadox.com). Ayrıca dünyaca ünlü bisikletçilerin katılımı ile yapılan bisiklet yarışmalarının yanında, ziyaretçilerin bisikletleri ile katılabileceği özel etkinlikler düzenlenmektedir. Kapadokya mimari açıdan oldukça zengin bir bölgedir. Özellikle Nevşehir; kaya kiliseler, doğal mağaralar ve oluşumların konaklama yerleri olarak kullanıldığı eşsiz bir mimariye sahiptir. Buna yönelik olarak yöresel mimari ile ilgili olan ve mimari mirasının korunmasına yönelik workshoplar düzenlenmektedir.

Tablo 1. Kapadokya/Nevşehir'e yönelik bazı yaratıcı turizm etkinliği önerileri

Önerilen etkinlikler	
Sanat ve el işçiliği	<ul style="list-style-type: none"> - Ponza taşı, oniks taşı gibi yöresel taşlardan "peribacası" şeklinde hediyelik eşya yapımı ve taş işleme workshopları - Kilise bezeme ve boyama sanatı workshopları - Çömlek ve seramik yapımına yönelik uzun dönemli (toprak çıkarmadan son şekle kadar) seminerler ve workshoplar
Gastronomi	<ul style="list-style-type: none"> - Kabak çekirdeği üretiminin öğretilmesi ve kabak çekirdeği festivali - Köftür üretimi ve yapımına yönelik workshoplar - Kuru kaymak üretiminin yapımına yönelik workshoplar - Uzun dönemli şarap üretim, tadım ve bölge üzümüne yönelik workshoplar
Doğa	<ul style="list-style-type: none"> - Kapadokya film, sinema ve dizi atölyelerinin kurularak, eğitim ve uygulamaların gerçekleştirilmesi - Güvercin gübresi üretimi ve güvercinlik mimarisi workshopları - Restorasyon atölyesi ve uygulamaları
Sağlık ve tedavi	<ul style="list-style-type: none"> - Termal tedavi ve rehabilitasyon workshopları (Kil, buhar, masaj ve terapi)
İnanç, din ve maneviyat	<ul style="list-style-type: none"> - Hacı Bektaş-ı Veli felsefesi, Bektaşilik ve Dergah yaşamının öğretilmesi ve katılımcı deneyim mekanlarının oluşturulması - Kapadokya manastır yaşamı ve katılımcı deneyim mekanlarının oluşturulması - Doğada yaşam ve meditasyon workshopları ve meditasyon uygulamaları

Uzun ve kısa dönemli olarak katılımcılar geleneksel köylerde yöresel mimarın korunması ve yaşatılması ile ilgili eğitimler alarak, tasarım ve restorasyon çalışmalarını uygulamalı olarak yapmaktadır (www.kapadokya.edu.tr). Bunlara ek olarak Nevşehir'de din, inanış ve maneviyatla ilgili oldukça zengin kültürel birikim ve çekicilikler bulunmaktadır. Hıristiyanlık ve diğer dinlere ait ibadet yerleri, kaya kiliseler ve kültürel değerler, manastır yaşamı ve dini eğitim alanları bunlar arasında sayılabilir. Hacı Bektaş Veli Külliyesi ve Bektaşilik de önemli bir diğer inanış ve maneviyat merkezi konumundadır. Bunun yanında bölgedeki diğer külliyeler ve camiler de İslamiyet açısından eğitim, din, inanış ve kültürel açıdan önemlidir. Bunun yanında sağlık ve tedavi de yaratıcı turizm açısından turistlerin katılmayı ve öğrenmeyi istedikleri önemli değişkenlerden birisidir. Özellikle Kozaklı termal kaplıcaları ve rehabilitasyon merkezi bu açıdan oldukça önemli görülebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaratıcı turizm, ziyaret edilen destinasyonlara özgü kültürel değerlerin; turistler tarafından öğrenilmesi, uygulanması ve onların yaratıcılığının ön plana çıkarılarak o değerleri oluşturan halk, kültür, doğa, yaşam gibi değişkenlerle bir bağ kurması ile ilişkilidir. Yaratıcı turizmin değişen turist davranışları ve eğilimleri ile birlikte gelecekte oldukça büyük potansiyele sahip olacağı ve destinasyonların yaratıcı turizm faaliyetlerine yönelik çalışmalar yaptığı ifade edilmektedir. Dolayısı ile yaratıcı turizm destinasyonun geçmişi, şimdiki hali ve geleceği ile ilgili olan bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Richards ve Wilson, 2006). Buna göre destinasyonun tarihi, doğal ve kültürel geçmişi yaratıcı turizm açısından bir avantaj olarak görülebilmektedir. Buna rağmen destinasyonun

kültürel unsurlarının varlığı yaratıcı turizmde turistlerin öğrenmesi, uygulaması ve aktif katılımı ile değer kazanmaktadır. Ayrıca yaratıcı turizm sadece turistlere değil aynı zamanda yerel halkın katılımını sağlayarak yerelliğin sürdürülebilirliğine olumlu etki etmektedir. Çünkü yaratıcı turizmde, hem turistler hem de yerel halk için; deneyimin kalitesi algılanan değere ve destinasyon imajına etki etmektedir. Ayrıca turistlerin yaratıcı turizm faaliyetlerinden tatmin olması destinasyon imajı üzerinde olumlu etki yaratmaktadır (Dean, Suhartanto ve Kusdibyo, 2019).

Bu çalışmada yaratıcı turizm kavramı incelenmiş ve Kapadokya bölgesinin turistik çekicilikler bakımından en yoğun olan bölgesi Nevşehir’de yer alan yaratıcı turizm etkinlikleri ele alınmıştır. Bölgede yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında en önemli ve doğru bir şekilde kullanılan etkinliğin çömlek yapımı olduğu söylenebilir. Özellikle turistlerin kısa süreli workshoplarla öğrendiği ve deneyimlediği çömlek yapımı yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında değerlendirilebilir. Buna rağmen bu etkinliğin yaratıcı turizmde ziyade daha çok kültür turizminin bir parçası olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bölgede uzun süreli ve yaratıcı faaliyetleri ön plana çıkaran çanak, çömlek, seramik, ebru yapımı gibi kurslar, workshoplar da bulunmaktadır.

Gastronomi kapsamındaki yaratıcı faaliyetler açısından “cooking class”, “mutfak atölyeleri” gibi etkinliklerin doğrudan yaratıcı turizm etkinlikleri arasında olduğu söylenebilir. Turistler bu sınıflarda yöresel yemekleri ve malzemeleri öğrenmekte, yerel halkla birlikte yerel ev veya alanlarda yemekleri pişirmekte ve yemektedir. Bunun yanında düzenlenen bazı festivallerde de bu etkinlikler yapılmaktadır. Kapadokya bölgesi için en önemli tarım ürünlerinden birisi üzümdür. Üzümün büyük bölümünün yemeklik olarak kullanılmasının yanında bölge üzümlerinden yapılan şaraplar da turistlerin ilgisini çekmektedir. Şarap tadımı ve şarap üretim tesislerinin gezilerek öğrenilmesi genellikle çok dar kapsamlı ve satışa yönelik bir etkinlik olarak kalmaktadır. Bağ bozumu festivali ile bağcılık, üzüm hasadı ve üzüm suyunun çıkarılması, pekmez yapımı turistlerin deneyimleyebildiği etkinlikler arasında olmasına rağmen üzümde elde edilen ürünlerin detaylı bir şekilde yaratıcı turizm kapsamında değerlendirildiğini söylemek pek mümkün değildir. Üzüm yetiştiriciliği, bağ bozumu, üzüm suyunun çıkarılması, pekmez, köftür, pestil, şarap yapımı, üzümün kurutulması, üzüm asma yöntemi ile raf ömrünün uzatılması ve yaş üzüm olarak tüketilmesi gibi yöntemlere dair workshop ve öğrenme etkinlikleri oldukça sınırlıdır. Özellikle bağcılık, şarap üretimi ve yöresel ürünlerin yaratıcı turizm kapsamında kullanılması destinasyon imajı açısından da önemli olacaktır.

Kapadokya’nın doğal çekiciliği bölgeyi film, sinema, fotoğraf, sanat, spor gibi bir çok alanda değerli hale getirmektedir. Bölgede yaratıcı turizm faaliyetleri kapsamında fotoğrafçılık workshoplarının oldukça sık düzenlendiği görülmektedir. Genel amacı fotoğraf eğitimi ve Kapadokya’nın doğal güzelliklerinin fotoğraf değişkenleriyle birleştirilmesi olan bu yaratıcı faaliyet önemli sanatçılarla birlikte daha fazla değer kazanmaktadır. Kapadokya için bir diğer avantaj da bölgenin birçok filmde ve dizide kullanılmasıdır. Film ve diziler destinasyonların yaratıcı şehirler olmasında oldukça önemli rol almaktadır (Gülduran ve Saltık, 2020). Böylece hem doğal güzelliklerin korunması ve sürdürülebilirliği hem de yerel halkın ekonomide bir aktör olarak yer almasını sağlamaktadır.

Tablo 1’de bölgeye özgü değerlere yönelik yaratıcı turizm faaliyetlerinin genişletilmesi ve yaratıcılık kavramının ön plana çıkarılması amacıyla bazı etkinlik önerileri sunulmuştur. Bu etkinlikler bölgeye gelen turistlerin kalış sürelerinin uzatılmasında da oldukça önemli olabilir. Çünkü yerli ve yabancı turistlerin Kapadokya bölgesinde ortalama kalış süresi 1,8 gündür (Erol, 2020). Bu açıdan bakıldığında bölgede yaratıcı turizm etkinlikleri kapsamında faaliyetler yapılırsa bile bu etkinliklerin oldukça kısa süreli ve sınırlı içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Halihazırda yapılan turlarda yer alan ve en fazla yapılan etkinlik ise çömlek yapımıdır.

Genel olarak değerlendirildiğinde Kapadokya bölgesinde “yaratıcı turizm” kapsamındaki etkinliklerin sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar daha çok kültür turlarının bir unsuru olarak kullanılmaktadır. Buna karşın “yaratıcı turizm” kapsamında yapılan etkinlikler de bulunmaktadır. Bunlar çanak, çömlek ve seramik yapımı, yöresel yemeklerin pişirilmesi (cooking class) ve festivaller kapsamındaki workshoplar ve seminerlerdir. Bazı destinasyonlarda müzecilikle birleştirilen “yaratıcı

turizm” etkinlikleri bölgede neredeyse hiç uygulanmamaktadır. Avanos’ta yer alan Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi yaratıcı atölyelerin yer aldığı ve etkinliklerin yapıldığı güzel bir örnek olarak gösterilebilir. Bu tarz müzelerin bölgede farklı konseptlerde (taş müzesi, vadi yaşamı, manastır yaşamı gibi) geliştirilmesi gerekmektedir.

Yaratıcı turizm, turist ve yerel halk arasında sosyal iletişimi sağlayan bir alan oluşturmaktadır (Gordin ve Matetskaya, 2012). Dolayısı ile yerel halk yaratıcı turizmde mutlaka olması gereken bir paydaş konumundadır. Böylece yerel halk kültüre ait değerleri turistlere sunmada önemli bir hizmet sağlayıcısı konumundadır. Kültürün oldukça önemli olduğu yaratıcı turizm, kültür bilincinin artırılmasında ve kültürle birlikte destinasyona ait bütün çekiciliklerin sürdürülebilirliğinde önemli rol oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında yaratıcı turizmin ekonomik katkısının yanında koruyuculuk bilincinin artmasına da katkı sağladığı söylenebilir.

Bu çalışmada Kapadokya Bölgesi Nevşehir özelinde ele alınmıştır. Dolayısı ile Kapadokya Bölgesi genel olarak düşünüldüğünde farklı değerlendirmeler ortaya çıkabilir. Yaratıcı turizm etkinlikleri ve buna yönelik öneriler de Nevşehir’le sınırlı ve bu bölgeye özgü içeriği yansıtmaktadır. Yapılacak çalışmalarda farklı destinasyonlar ele alınarak farklı kültürel değerler yaratıcı turizm kapsamında geliştirilip sunulabilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Ajanoviç, E. ve Çizel, B. (2015). Unesco Yaratıcı Kentler Ağı ile Antalya Kentinin Değerlendirilmesi, *Mediterranean Journal of Humanities*, 1: 1-16.
- Akputat, N. A. ve Üzümcü, T. P. (2020). Geleneksel Türk El Sanatlarının Yaratıcı Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Ödemiş Yerel Halkının Bakış Açısı, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51): 584-597.
- Akşit Aşık, N. (2014). Yaratıcı (Kreatif) Turizm, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31): 786-795.
- Al-Ababneh, M. and Masadeh, M. (2019). Creative Cultural Tourism as a New Model for Cultural Tourism, *Journal of Tourism Management Research*, 6(2): 10-118.
- Altınay, M. ve İstanbullu Dinçer, F. (2017). Geleneksel El Sanatlarının Yaratıcı Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4 (1): 343-352.
- Astuti, N. N. S., Triyuni, N. N., Elistyawati, I. A., Bagiastuti, N. K. and Ginaya, G. (2019). Developing Creative Tourism in Rural Area: Case Study in Beraban Village, Selemadeg Timur, Tabanan Regency, International Conference on Social Science (ICSS 2019), Atlantis Press, 231-236.
- Bakas, F. E., Duxbury, N. and Castro, T. V. (2019). Creative Tourism: Catalysing Artisan Entrepreneur Networks in Rural Portugal, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(4): 731-752.
- Binkhorst, E. (2007). Creativity in Tourism Experiences: the Case of Sitges, (Editörler) Richards, G. and Wilson, J.: Tourism, Creativity and Development içinde (ss. 125-144) London: Routledge.
- Carvalho, R., Ferreira, A. M. and Figueira, L. M. (2016). Cultural and Creative tourism in Portugal, *PASOS Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 14(5): 1075-1082.
- Dean, D., Suhartanto, D. and Kusdiby, L. (2019). Predicting Destination Image in Creative Tourism: A Comparative between Tourists and Residents, *International Journal of Applied Business Research*, 1(1): 1-15.

- Durmuş S., Emekli G. (2020) Evaluation of Rural Culture in Ödemiş-Lübbey Using Creative Tourism, (Editörler) Coşkun İ., Lew A., Othman N., Yüksek G., Aktaş S., Heritage Tourism Beyond Borders and Civilizations içinde (ss. 185-202) Singapore: Springer.
- Erol, G. (2020). Kapadokya Bölgesine Gelen Yerli ve Yabancı Turistler Üzerine Dönemsel Bir İnceleme, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(3): 1412-1431.
- Gordin, V. and Matetskaya, M. (2012). Creative Tourism in Saint Petersburg: The State of the Art, *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2): 55-77.
- Gözgeç, H. (2017). Yaratıcı Turizm Kapsamında Şirince Köyü İçin Bir Uygulama Modeli Önerisi ve Köyün Yaratıcı Turizm Kaynakları. II. Mediterranean International Congress on Social Sciences, October 10-13, Ohrid, Macedonia.
- Gülduran, Ç. A. ve Saltık, I. A. (2020). Sahnede Şehirler! Türkiye'nin UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı - Film Alanı Açısından Değerlendirilmesi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Special Issue: 335-358.
- Gülyaz, M. (2000). Yeraltında dünyalar, (Editör) Sözen, M.: Kapadokya içinde (ss. 512-525). İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı.
- Gülyaz, M. E. ve Ölmez, İ. (1996). Kapadokya. Nevşehir: Dünya Kitap.
- Gürbüz, S.; Serçek, G. Ö. ve Toprak, L. (2017). Mardin'in UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında "Gastronomi Kenti" Olabilirliğine İlişkin Paydaş Görüşleri, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(1): 124-136.
- <http://cappadociahomemcooking.com/en/98/Cooking%20Class.html> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]
- <http://hataygastronomi.com/festivaller-ve-yarismalar> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- [:http://kutahyacreativecity.com/?lang=tr](http://kutahyacreativecity.com/?lang=tr) [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- <http://www.avanos.gov.tr/canak-comlek-atolyeleri> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]
- <http://www.cappadox.com/Event/List> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]
- <http://www.creativetourismnetwork.org/urla-turkey/> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- <http://www.nevsehir.gov.tr/kapadokyada-doga-yuruyusu> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]
- <https://en.unesco.org/creative-cities/afyonkarahisar> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- <https://en.unesco.org/creative-cities/gaziantep> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- <https://gastroafyon.org/> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]
- <https://gastroantepfest.com/tr/Manage/Program> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

<https://whc.unesco.org/en/list/357/> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]

<https://www.gastroantep.com.tr/> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/unesco-creative-cities-of-turkey.html> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.kapadokya.edu.tr/etkinlikler/heritage-and-vernacular-architecture> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturatlasi/halk-sanatları> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.tarimorman.gov.tr> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.unesco.org.tr/Pages/669/309/-UNESCO-Creative-Cities-Network> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.unesco.org.tr/Pages/88/129/UNESCO-Yarat%C4%B1c%C4%B1-S%CC%A7ehirler-Ag%CC%86%C4%B1> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.urgup.bel.tr/proje/urgup-bag-bozumu-festivali> [Erişim Tarihi: 22.01.2021]

İnternet Kaynağı: <https://www.visitafyon.org/index.html> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

İşçen, Y. (2010). Avanos'ta Halıcılık. Peribacası Dergisi, Ağustos. <http://www.cappadociaexplorer.com/detay.php?id=399&cid=179>

Jelincic, D.A. and Zuvella, A. (2012). Facing the Challenge? Creative Tourism in Croatia, *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2): 78-90. <http://hdl.handle.net/10026.1/11705>

Korat, G. (2003). Taş Kapıdan Taç Kapıya Kapadokya. İstanbul: İletişim Yayınları.

Nevşehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2018). Nevşehir'in Üzümleri. <https://nevsehir.csb.gov.tr/nevsehir---ekonomi-i-1910> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]

Nevşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2021). Müze/Ören Yeri Ziyaretçi Sayıları. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-230429/muzeoren-yeri-ziyaretci-sayilari.html> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]

Ohridska-Olson, R. (2012). The Creative Tourism: Sustainability Catalyzer for Emerging Destinations. <https://eden.ktb.gov.tr/Eklenti/4760,ohridska-olson-cr-creative-tourism-sustainable-developm-.pdf?0> [Erişim Tarihi: 20.01.2021]

- Ohridska-Olson, R. V. and Ivanov, S. H. (2010) Creative Tourism Business Model and its Application in Bulgaria. Proceedings of the Black Sea Tourism Forum "Cultural Tourism-The Future of Bulgaria", SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1690425>
- Pekin, F. (2018). Kapadokya Kayalardaki Şiirsellik. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Raymond, C. (2007). Creative Tourism New Zealand The practical challenges of developing creative tourism, (Editörler) Richards, G. and Wilson, J.: Tourism, Creativity and Development içinde, London: Routledge.
- Remoaldo, P., Serra, J., Marujo, N., Alves, J., Gonçalves, A., Cabeça, S. and Duxbury, N. (2020). Profiling the participants in creative tourism activities: Case studies from small and medium sized cities and rural areas from Continental Portugal, *Tourism Management Perspectives*, 36: 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100746>
- Richards, G. (1998). Culture, Crafts and Tourism: a Vital Partnership, (Editör) G. Richards: Developing and Marketing Crafts Tourism içinde (ss. 11-35) Tilburg: ATLAS.
- Richards, G. (2005). Textile Tourists in The European Periphery: New Markets For Disadvantaged Areas?, *Tourism Review International*, 8(4): 323-338.
- Richards, G. (2009). Creative Tourism and Local Development, (Editörler) Wurzbürger, R., Pattakos, A. and Pratt, S.: Creative Tourism: A global conversation İçinde (ss. 78-90) Santa Fe: Sunstone Press.
- Richards, G. (2011). Creativity and Tourism: The State Of The Art, *Annals of Tourism Research*, 38(4): 1225-1253. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.07.008>
- Richards, G. (2012). Exploring Creative Tourism: Editors Introduction, *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2): 1-11.
- Richards, G. (2019). Creative Tourism: Opportunities for smaller places?, *Tourism and Management Studies*, 15(Special Issue): 7-10.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). Creative Tourism, *ATLAS News*, 23: 16-20.
- Richards, G. and Wilson, J. (2006). Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to the Serial Reproduction of Culture?, *Tourism Management*, 27: 1209-1223.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). Turizm İstatistikleri Sistemi. <https://is.kultur.gov.tr/ktbyigm/public/login.xhtml> [Erişim Tarihi: 21.01.2021]

- Tan, S. K., Kung, S. F. ve Luh, D. B. (2012). A Model of 'Creative Experience' in Creative Tourism, *Annals of Tourism Research*, 41: 153–174.
- UNESCO (2006). Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism. Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism, October 25-27, New Mexico, U.S.A..
- Xu, R. and Tapachi, N. (2020). Chinese Tourists' Intention of and Preference For Attending Thailand's Creative Tourism Activities. Sustainable Tourism: Shaping a Better Future, July 20-21, Bangkok, Thailand.
- Yılmaz, G. Ö. ve Alçın, R. (2017). Yaratıcı Turizm Kapsamında Nazar Boncuğu El Sanatının Değerlendirilmesi: Nazarköy Örneği, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7(4): 213-224.